

ERGENLERİN ALGILADIKLARI ANNE BABA TUTUMLARI İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Arzu ÖZYÜREK*, İsa ÖZKAN**

* Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük 78050, TÜRKİYE

Email: a.ozyurek@karabuk.edu.tr

** Karabük Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü,
Safranbolu/Karabük 78100, TÜRKİYE. Email: isaozkan@karabuk.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, ergenlerin anne baba tutumlarını nasıl algıladıkları, anne baba tutum algılarının onların sosyal becerilerini ne derece etkilediğini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, liseye devam eden 613 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği ve Sosyal Beceri Envanteri kullanılmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 20.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde normallik dağılım testi ve homojenlik testi sonuçlarına göre Ki-Kare, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Sonuç olarak; ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının, sınıf düzeyi değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmediği, cinsiyet değişkeninden ise anlamlı ölçüde etkilendiği ve kız ergenlerin, erkeklere göre anne babalarını daha demokratik olarak algıları belirlenmiştir. Sosyal Beceri Envanteri puanları incelendiğinde, kız ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları iletebilme becerisinin erkeklerden daha iyi olduğu belirlenmiştir. Yine, 9.sınıf ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları anlama ve yorumlama becerisi ile diğerlerinin sözel iletişimlerini yorumlama becerisinin üst sınıflardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Genel olarak, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik; Anne baba tutumları; Sosyal beceri

A Study on the Relationship between Adolescents' Perception the Parental Attitudes and Their Social Competence Level

Abstract

In this study, it is aimed to analyze how adolescents perceive the parental attitude and to what extent this perception affects their social competence. The study group has been composed of 613 high school students. Parental Attitudes Scale and Social Competence Inventory have been used as data collection tool. The data has been evaluated using SPSS 20.0 program. For the analysis of the data, Ki-Kare, Mann Whitney U test and Kruskall Wallis H Test have been used according to the results of the normality distribution test and uniformity test. As a result, it has been determined that the parental attitude that adolescents perceive is not affected by the variable of class level but it is significantly affected by the variable of sex; that adolescent girls perceive their parents as more democratic than adolescent boys perceive them. When social competence inventory scores have been analyzed, it has been determined that adolescent girls are good at conveying nonverbal and affective expressions when it is compared to the adolescent boys. Similarly, it has been determined that ninth-grader adolescents are less competent in terms of understanding and interpretation of non-verbal and affective expressions than upper classes. In general, it has been concluded that there is no meaningful relationship between adolescents' perception of the parental attitudes and their social competence level.

Keywords: Adolescence; Parental attitudes; Social competence

Giriş

Ergenlik, genel anlamıyla “özerklik ihtiyacının ön plana çıktığı, aile ve akran ilişkilerinde önemli değişimlerin yaşandığı çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir “ara dönem” olarak tanımlanmaktadır (Santrock, 2005; Kulaksızoğlu, 2011). Ergenlik dönemi, gelişimsel olarak bireylerde hızlı fiziksel değişimlerin meydana geldiği, davranışların en aşırıya kaçtığı ve duyguların alt üst olduğu (Eylen Özyurt, 2007), bilişsel, duygusal ve toplumsal açıdan değişikliklerin yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemdir. Bireyin aile üyeleriyle ilişkileri çevresindeki diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Aile içindeki olumlu etkileşim, aile üyelerinin kendilerini değerli bulmaları, aralarında destek ve uyumun oluşması için önem taşımaktadır (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014; Yener, 2014).

Ergenlerin özerkliklerinin ve sosyalleşmelerinin desteklenmesi için, ebeveynlerin benimsedikleri ana-babalık tutumları önem arz etmektedir (Damarlı, 2006). Çocuk yetiştirme tutumu genel anlamda, çocuğa yöneltilen tutumların, davranışların ve beklentilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2000). Çocuk yetiştirme tutumları toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi aileden aileye de farklılıklar gösterebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Ebevyelik stilleri genel olarak otoriter, izin verici, serbest ve ihmalkar olarak ele alınmaktadır (Pasternak & Guy, 2015). Çocuğun kişilik özellikleri anne baba tutumunu, anne baba tutumu ise çocuğun gelişimini etkileyerek onun kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır (Özkan, 2014).

Maccoby ve Martin (1983) anne babanın duyarlılık ve talepkarlık boyutlarının kesişmesinden otoriter, demokratik, izin verici-müşahakâr (hoşgörülü) ve izin verici-ihmalkâr anne-baba tutumlarının ortaya çıktığını belirtmişlerdir. **Demokratik anne baba tutumu**, çocukların kişilik gelişimi için en uygun olan tutumdur. Anne babalar çocuklarına koşulsuz saygı ve sevgi gösterir, çocuklarını hem denetler hem de onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar (Kulaksızoğlu, 2011). **İhmalkâr anne baba tutumu**; çocuğunu ihmal eden, hatta psikolojik olarak reddeden, çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarından habersiz olan, çocuğunun nerede ve ne yaptığı ile pek ilgilenmeyen, çocuğunu mümkün olduğu kadar çevresinden uzak tutmaya çalışan, çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan ana baba davranışlarını içermektedir (Yaprak, 2007). **Otoriter anne-baba tutumu**; çocuğun gelişim düzeyini, kişilik özelliklerini ve isteklerini dikkate almadan, çocuktan kendilerinin uygun gördüğü gibi davranmasını isteyen anne baba tutumudur (Sezer, 2010). Anne-babaya itaat esastır ve anne-babadan çocuğa doğru bir baskı vardır. Ebeveynler çocukların davranışlarını kontrol etme, değiştirme ve belli standartlar oluşturma eğilimindedirler (Kulaksızoğlu, 2011). **Hoşgörülü anne-baba tutumu**; anne-babanın çocuklarının bazı kısıtlamalar dışında, her türlü isteklerini diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Eğer anne-babanın hoşgörüsü normal bir düzeydeyse çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder. Aşırı hoşgörü, çocuğu bencilleştirir ve herkesin kendisi için hizmet etmesi gerektiği kanısını oluşturur (Aktaş, 2011; Yavuzer, Köknel, Kulaksızoğlu, Ayhan, Dodurgalı ve Ekşi, 2011).

Toplumun değerler sistemi ve kuralları, sosyalizasyon süreci ile kazanılır ve Freud’un psikanalitik kuramındaki yapısal kişilik modeline göre süperego olarak adlandırılır (Gökçe, 2013). Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında ve toplumsal kurallara uymasında, sosyal becerilerin önemi büyüktür (Bacanlı, 2012; Ömeroğlu, vd. 2014). Sosyal beceriler, sosyal çevreye uyum sağlama ve uygun iletişim yollarını kullanarak oluşabilecek çatışmalarla başa çıkabilme becerileri olarak tanımlanmaktadır (Hilooğlu ve Cenkseven, 2010). Sosyal

beceriler, beden dilini etkili kullanabilme, kişilerarası ilişkileri başlatma, geliştirme ve sürdürme, atılganlık, kendini ifade edebilme, kişilerarası çatışmaları çözme, öfkeyi kontrol edebilme, problem çözme, karar verme, konuşma ve dinleme becerileri gibi bir dizi davranışı içermektedir (Bacanlı, 1999). Sosyal beceri düzeyi yüksek ve empatik çocuklar sosyal olarak daha duyarlıdırlar, günlük kişiler arası problemleri çözmede daha fazla tekniğe sahip olduklarından sosyal ilişkilerinde daha başarılıdırlar, saldırgan değildirler ve akranlarıyla etkileşimi kapsayan daha fazla fırsata sahiptirler (Findlay, Girardi & Coplan, 2006; Ünsal, 2010; Attili, Vermigli & Roazzi, 2011; Samancı ve Diş, 2014). Ergenler için öngörülen sosyal beceriler ise benzer şekilde, sosyal ilişki başlatma, dinleme, duyguları ifade edebilme, başarısız olunan bir durumla başa çıkma, yönergelere uyma, girişken olma, saldırgan davranışları kontrol etme, zor durumlarla başa çıkabilme karşı cinsle ilişkileri geliştirme, paylaşma, grupta sorumluluk alma şeklinde sıralanmıştır (Kocabaş ve Akkök 2007). Bu becerileri doğru kullanabilen ergenler sosyal çevrelerinde daha fazla kabul görmekte, sosyal ilişkileri daha doyurucu olmaktadır (Çivitçi ve Çivitçi, 2009).

Anne-baba ilişkisi, babanın ve annenin sosyal becerileri, anne-çocuk bağlılığı, çocuğun mizacı, kardeşlerin etkisi, çocuk yetiştirme tarzı, ailenin sosyo-ekonomik durumu, kültürel norm ve değerler ile ebeveynlerin almış oldukları sosyal destek ergenlerin sosyal becerilerini etkileyen faktörler olarak göze çarpmaktadır (Schneider, 1993; Özabacı, 2006; Kocayörük, 2010). Sosyal becerileri etkileyen pek çok etmen ortaya konulmasına karşın, sosyal desteğin en temel kaynağı aile olarak görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalar, akranları tarafından dışlanma, ebeveyn baskısı ve sosyal bilişsel kapasitenin yetersiz olması gibi durumların, çocukların akranlarına karşı düşmanca davranma eğilimini artırdığını göstermektedir (Akt.:Seven, 2010). Ergenlik dönemindeki değişiklikler, ergenin sosyal yaşamını da etkilemektedir. Ergenlik dönemine uyum sağlamakta zorlanan ergenlerde okuldan soğuma, okuldan kaçma, sigara, alkol ve ilaç kullanmaya başlama, kilo vermek için hiçbir şey yememe, erken yaşta gebelik gibi sorunlar görülebilmektedir (Uzamaz, 2000). Bu sorunların en aza indirilmesi ya da artarak devam etmesi, olumlu ya da olumsuz sosyal becerilerin oluşumunda anne baba tutumlarının etkili olacağı düşünülmektedir.

Ailelerin, çocuklarının eğitimi ve sosyalleşmesi üzerinde büyük bir etkisi vardır. Aile yapısı, fonksiyonları, anne baba ilişkileri ve demografik özellikleri, kişilik özellikleri gibi faktörler çocukların gelişimine etkisini inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Pasternak & Guy, 2015). Yine, ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ile ilgili çalışmalara rastlamak mümkündür (Uzamaz, 2000; Şentürk, 2010; Avşar, 2013; Keçialan, 2013; Süt, 2014). Anne baba tutumu ve sosyal beceri arasındaki ilişkiyi inceleyen kısıtlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Güdük ve Aksoy, 2011). Sosyal becerilerin yön değiştirdiği, akran ilişkilerinin ön plana çıktığı, arkadaş etkisinin artması ile bireyin kendisine ve çevreye karşı olumsuz tutumların arttığı gözlenen ergenlik döneminde, ergenlerin anne babalarının tutumlarını nasıl algıladıkları, bu durumun sosyal becerilerini ne derece etkilediğini araştırmak önemli görünmektedir. Bu nedenle bu çalışmada “Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, cinsiyet ve sınıf değişkenlerinden etkileniyor mudur?”, “Öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri cinsiyet ve sınıf değişkeninden etkileniyor mudur?” ve “Algılanan anne baba tutumları ile öğrencilerin sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem

Betimsel tarama modelinde tasarlanan bu araştırmanın evrenini Karabük ili ve Safranbolu ilçesinde liseye devam eden, ergenlik döneminde olduğu kabul edilen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu evrenden kendilerine ulaşılan, çalışmaya gönüllü ve her üç ölçek maddelerini tam olarak cevaplayan 613 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan ergenlerin 262'si kız ve 351'i erkektir. Ergenlerin 147'si 9.sınıf, 149'u 10.sınıf, 163'ü 11.sınıf ve 154'ü 12.sınıfa devam etmektedir.

Verilerin toplanmasında Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği ve Sosyal Beceri Envanteri kullanılmıştır. **Anne Baba Tutum Ölçeği**; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçek puanlarına uygulanan faktör analizi sonucu kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını, Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını, Psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler dört dereceli, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi yedi dereceli, diğer maddeler ise üç dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde ayrı ayrı yapılmıştır. Lise öğrencileri için güvenilirlik katsayıları ve iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için .82 ve .70, kontrol/denetleme alt ölçeği için .88 ve .69, psikolojik özerklik alt ölçeği için .76 ve .66 olarak bulunmuştur. Ölçekten iki şekilde ölçüm alınmaktadır. Bu çalışmada kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden dört anne-baba tutumunun ayırt edilerek ölçüm alınması yoluna gidilmiştir. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin ebeveynleri "demokratik", altında puan alanlar "izin verici-ihmkâr", kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "otoriter", kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri "izin verici-müşamahakar" olarak adlandırılmıştır (Yılmaz, 2000).

Sosyal Beceri Envanteri (SBE) (Social Skills Inventory- SSI); 1986 yılında Riggio tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında yeniden revize edilmiş bir ölçme aracıdır. SBE 90 maddeden oluşmaktadır. Likert tipi bir ölçme aracı olan SBE "Bana Çok Uygun", "Bana Uygun", "Bana Biraz Uygun", "Bana Uygun Değil" ve "Bana Hiç Uygun Değil" şeklinde cevaplanmaktadır. Türkiye'de Yüksel (1998), tarafından yapılan Türkçe'ye uyarlama çalışmalarında SBE'nin test tekrarı yöntemi ile hesaplanan toplam puana ilişkin güvenilirlik katsayısı $r=.92$ bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları ise .80 ile .89 arasında değişmiştir. SBE'nin her bir alt ölçeği ve envanterin bütünü için test tekrarı yöntemi ile bulunan güvenilirlik katsayıları Duyuşsal Anlatımcılık .81, Duyuşsal Duyarlık .87, Duyuşsal Kontrol .80, Sosyal Anlatımcılık .89, Sosyal Duyarlık .88, Sosyal Kontrol .89 ve envanterin tümü için .92 olarak belirtilmiştir (Yüksel, 1998). Duyuşsal Anlatımcılık bireyin sözel olmayan duyuşsal mesajları iletebilmek becerisini, Duyuşsal Duyarlık diğerlerinin sözel olmayan mesajlarını anlama ve yorumlama becerisini, Duyuşsal Kontrol ise bireyin sözel olmayan mesaj ve duygularını düzenleme ve kontrol etme becerisini ifade etmektedir. Sosyal Anlatımcılık karşılıklı konuşmada diğerleri ile meşgul olmak ve sözel anlatım becerisini, Sosyal Duyarlık diğerlerinin sözel iletişimlerini yorumlama becerisini, Sosyal Kontrol ise sosyal ortamlarda kendinden eminlik, sosyal rol oynama ve kendini ayarlama becerisini ifade

etmektedir (Özçep, 2007). Beşli likert tipindeki envanterin alt ölçekleri 15'er maddeden oluşmaktadır. Elde edilebilecek en yüksek puan (5=Tamamen benim gibi olarak) 450 ve en düşük puan (1=Hiç benim gibi değil olarak) 90'dır (Yüksel, 2004).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ölçekler, okul rehber öğretmenler aracılığı ile öğrencilere sınıf ortamında uygulanmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 20.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Ölçek verilerinin analizleri öncesinde normallik varsayımı incelenmiştir. Örneklem büyüklüğüne göre Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır (George ve Mallery, 2003'den Akt.:Ayekin, 2014). Ölçeği normallik dağılım testi (Kolmogorov-Smirnov) ve Homojenlik testi sonuçlarına göre ne tür bir analiz yapılacağına karar verilmiştir. Sınıf ve cinsiyet değişkenine göre anne baba tutum ölçeği puanları arasındaki ilişki Ki-Kare ile analiz edilmiştir. Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde cinsiyet değişkenine bağlı ilişkilerde Mann Whitney U testi, sınıf değişkenine bağlı ilişkilerde Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Ayrıca Anne Baba Tutum Ölçeği puanlarının değerlendirilmesinde, ortalamanın üstü ve ortalamanın altı puanlardan anne baba tutumlarının sınıflandırılması yoluna gidildiği için ölçeklerden alınan puanlar arası ilişkinin incelenmesinde Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışma grubundaki ergenlerin sınıf ve cinsiyet değişkenine göre, algıladıkları anne baba tutumlarına ilişkin Ki-Kare sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf ve Cinsiyet Değişkenine Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Puanları Ki-Kare Sonuçları

	Algılanan Anne Baba Tutumu								Ki-Kare	p	
	Demokratik		İzin Verici/		Otoriter		İzin Verici/				
	n	%	n	%	n	%	n	%			
Sınıf	9	31	21,1	37	25,2	39	26,5	40	27,2	13,4	0,145
	10	32	21,5	38	25,5	29	19,5	50	33,6		
	11	30	18,4	58	35,6	39	23,9	36	22,1		
	12	31	20,1	33	21,4	41	26,6	49	31,8		
	Toplam	124	20,2	166	27,1	148	24,1	175	28,5		
Cinsiyet	Kız	70	26,7	55	21,0	74	28,2	63	24,0	22,2	0,000*
	Erkek	54	15,4	111	31,6	74	21,1	112	31,9		
	Toplam	124	20,2	166	27,1	148	24,1	175	28,5		

*p<0,05

Tablo 1'e göre, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, sınıf değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir ($p>0,05$). Buna göre, ergenlerin anne babalarını demokratik, izin verici/ihmalkâr, otoriter veya izin verici/müsamahakâr olarak algılamalarında kaçınıcı sınıfa devam ettiklerinin önemli olmadığı söylenebilir. Topuksal (2011), çalışmasında ana-baba tutumlarının öğrencilerin sınıf düzeyinden anlamlı ölçüde etkilenmediğini belirlemiştir. Bu çalışma, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 1'de ergenlerin anne baba tutumlarını algılarının ise cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilendiği görülmektedir ($p<0,05$). Yapılan Ki-Kare testi sonuçlarına göre kız ergenlerin (%26,7) erkeklere göre (%15,4) anne babalarını daha demokratik olarak algıları görülmektedir. Anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen, kızların anne babalarını daha otoriter (%28,2), erkeklerin ise daha izin verici/ihmalkâr (%31,6) ve izin verici/müsamahakâr (%31,9) olarak algıladıkları da görülmektedir. Aktaş (2011), cinsiyet değişkenine göre lise öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumlarını incelemiş ve kız öğrencilerin anne babalarını erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik olarak algıladığını, erkek öğrencilerin anne babalarını kız öğrencilere göre daha fazla otoriter ve koruyucu-istekçi olarak algıladıklarını bulmuştur. Ersoy (2013), ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, cinsiyete göre anne babaların demokratik ve koruyucu istekçi tutum boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığını ancak otoriter boyutta erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir. Benzer çalışmalar ve bu çalışmada, erkek ergenlerin anne babalarını daha izin verici ve müsamahakar, kız ergenlerin ise daha otoriter algılamalarının nedeni, Türk toplumunun kültürel yapısı gereği, erkek çocuklarına kız çocuklarına göre daha izin verici ve müsamahakar davranılması olabilir. Toplumda sosyal çevre veya ailede erkek veya kız çocuğa karşı farklı davranışlar sergilenebilmektedir. Erkek çocuğun saldırgan davranışları onay görürken kız çocukların aynı davranışına tepki gösterilebilmektedir (Kırımoğlu vd., 2008).

Ergenlerin sınıf ve cinsiyet değişkenine göre, Sosyal Beceri Envanteri puanlarına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Sosyal Beceri Envanteri Puanları Mann-Whitney U Testi Sonuçları

SBE Alt Boyutları	Cinsiyet	n	Mean	Median	Min.	Max.	ss	Mann-Whitney U		
								Sıra Ort.	z	p
Duyuşsal Anlatım	Kız	262	42,8	42,0	25,0	76,0	6,3	324,0	-2,1	0,039*
	Erkek	351	41,8	41,0	17,0	71,0	6,4	294,3		
Duyuşsal Duyarlık	Kız	262	49,4	49,0	19,0	78,0	9,1	311,3	-0,52	0,605
	Erkek	351	49,2	48,0	22,0	113,0	9,8	303,8		
Duyuşsal Kontrol	Kız	262	43,0	43,0	20,0	77,0	7,2	301,3	-0,69	0,491
	Erkek	351	43,2	43,0	23,0	61,0	5,9	311,3		
Sosyal Anlatım	Kız	262	47,7	47,0	27,0	96,0	8,6	315,4	-0,12	0,309
	Erkek	351	47,3	47,0	19,0	107,0	9,9	300,7		
Sosyal Duyarlık	Kız	262	48,8	48,0	27,0	67,0	7,7	320,1	-1,58	0,114
	Erkek	351	47,9	47,0	25,0	69,0	7,3	297,2		
Sosyal Kontrol	Kız	262	48,1	47,0	29,0	81,0	7,9	317,8	-1,31	0,191
	Erkek	351	47,3	47,0	29,0	122,0	8,8	298,9		
Toplam	Kız	262	279,8	280,5	216,0	354,0	23,6	323,0	-1,92	0,053
	Erkek	351	276,6	276,0	179,0	384,0	26,1	295,1		

*p<0,05

Tablo 2’de, ergenlerin cinsiyeti ile Sosyal Beceri Envanteri Duyuşsal Anlatım alt boyutu dışındaki diğer boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p>0,05). Ergenlerin cinsiyet ile SBE Duyuşsal Anlatım alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark vardır (p<0,05). Kız ergenlerin Duyuşsal Anlatım puanı (\bar{x} =42,8), erkeklerin puanından (\bar{x} =41,8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna göre, kız ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları iletebilme becerisinin erkeklerden daha iyi olduğu söylenebilir. Kız ergenlerin toplam sosyal beceri puanlarının erkeklerden yüksek olup kızların erkeklerden daha olumlu sosyal becerileri sergiledikleri söylenebilir.

Benzer çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi dersine yönelik tutum, spora katılım, sosyal beceriler ve özgüven düzeylerini karşılaştıran Balyan, Yerlikaya Balyan ve Kiremitçi (2012), olumlu sosyal beceriler ve öz yeterlik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu bulmuşlardır. Deniz

(2002), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin sosyal beceri duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlık, duyuşsal kontrol, sosyal kontrol ve sosyal beceri toplam puanın cinsiyete göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Kızların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlık, sosyal kontrol ve sosyal beceri toplam puanı erkeklerden yüksek iken, erkeklerin duyuşsal kontrol puan ortalamaları kızların aynı puanından önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Süt (2104) yaptığı çalışmada cinsiyete göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Ancak kızlar ve erkeklerin duyuşsal kontrol puanları arasında, istatistiksel olarak erkekler lehine anlamlı farklılık bulmuştur..

Ergenlerin devam ettikleri sınıf düzeyi değişkenine göre, Sosyal Beceri Envanteri puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Beceri Envanteri Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

SBE Alt Boyutları	Sınıf	n	Mean	Median	Min.	Max.	ss	Kruskal-Wallis H testi			
								Sıra Ort.	H	p	Fark
Duyuşsal Anlatım	9	147	42,0	42,0	25,0	76,0	6,4	305,8	1,5	0,671	-
	10	149	41,8	41,0	28,0	62,0	6,0	295,3			
	11	163	42,6	42,0	17,0	63,0	6,4	320,0			
	12	154	42,4	41,0	29,0	66,0	6,5	305,7			
Duyuşsal Duyarlık	9	147	47,3	47,0	28,0	71,0	8,0	271,7	8,4	0,038*	9-10 9-11 9-12
	10	149	50,4	50,0	19,0	113,0	11,1	327,4			
	11	163	49,5	49,0	23,0	70,0	8,2	317,2			
	12	154	49,7	49,0	28,0	110,0	10,1	310,1			
Duyuşsal Kontrol	9	147	43,1	43,0	23,0	60,0	5,9	303,6	4	0,267	-
	10	149	44,0	44,0	29,0	63,0	6,2	331,4			
	11	163	42,9	43,0	25,0	73,0	6,7	299,3			
	12	154	42,6	43,0	20,0	77,0	7,0	294,8			
Sosyal Anlatım	9	147	46,0	46,0	27,0	63,0	7,4	283,9	3,5	0,316	-
	10	149	47,8	48,0	19,0	88,0	9,3	320,3			
	11	163	47,9	47,0	23,0	107,0	10,6	311,6			
	12	154	48,0	47,0	30,0	105,0	9,6	311,3			

Sosyal Duyarlık	9	147	47,9	48,0	30,0	65,0	7,5	299,4	8,3	0,041*	9-10 9-11
	10	149	49,7	50,0	27,0	69,0	8,2	341,5			
	11	163	48,2	48,0	25,0	67,0	6,8	302,8			
	12	154	47,4	48,0	34,0	66,0	7,3	285,3			
Sosyal Kontrol	9	147	47,5	48,0	29,0	75,0	7,7	313,7	2,1	0,549	-
	10	149	46,7	47,0	29,0	68,0	7,2	290,5			
	11	163	48,2	48,0	31,0	81,0	8,6	317,7			
	12	154	48,0	46,5	29,0	122,0	9,9	305,3			
Toplam	9	147	274,0	274,0	179,0	331,0	22,8	280,5	5	0,175	-
	10	149	280,3	280,0	217,0	384,0	25,6	320,9			
	11	163	279,2	278,0	215,0	355,0	24,4	318,9			
	12	154	278,1	276,5	216,0	354,0	27,0	306,3			

*p<0,05

Tablo 3'e göre, ergenlerin sınıf düzeyi ile Sosyal Beceri Envanteri Duyuşsal Duyarlık ve Sosyal Duyarlık alt boyut puanları arasındaki anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). İkili ilişkilere bakıldığında 9.sınıf öğrencilerin Duyuşsal Duyarlık alt boyut puanı ($\bar{x}=47,3$) 10., 11. ve 12.sınıf öğrencilerin aynı puanından, Sosyal Duyarlık alt boyut puanı ($\bar{x}=47,9$) 10. ve 11. sınıf öğrencilerin aynı puanından anlamlı ölçüde düşük bulunmuştur. Buna göre, 9.sınıf ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları anlama ve yorumlama becerisi ile diğerlerinin sözel iletişimlerini yorumlama becerisinin üst sınıflardan daha düşük olduğu söylenebilir.

Hamarta (2000) üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, sınıf, bölüm, yetişmiş olduğu yer, barınma türü gibi değişkenlerden etkilenmediğini belirlemiştir. Deniz, (2003) üniversite öğrencilerinin duyuşsal anlatıcılık ve sosyal duyarlık alt ölçeklerinde sınıf değişkeni açısından anlamlı bir fark olduğunu; duyuşsal duyarlık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatıcılık, sosyal kontrol ve sosyal beceri toplam puanı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlemiştir. San Şentürk (2010), sosyal duyarlılık alt boyutu ve toplam sosyal beceri toplam puanlarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgular, çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Öğrencilerin okulun ilk yılı olan 9.sınıfta okul ortamı ve akranlarına alışma dönemi geçirdikleri, sınıf düzeyi ilerledikçe yaşlarının da büyümesi ile deneyimlerinin arttığı, bunun sonucunda sosyal ilişkilerinde olumlu yönde bir gelişme olduğu söylenebilir.

Tablo 4'te ergenlerin anne baba tutumları algısı ile Sosyal Beceri Envanteri puanları arasındaki ilişkiyi gösterir Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Algılanan Anne Baba Tutumları ile Sosyal Beceri Envanteri Puanları Kruskall-Wallis H Testi Sonuçları

SBE Alt Boyutları	Algılanan Anne Baba Tutumları	n	Mean	Media	Min	Max	ss	Sıra Ort.	Kruskall-	
									H	p
Duyuşsal Anlatım	Demokratik	124	42,0	42,0	25,0	63,0	6,1	305,2	5,1	0,162
	İzin Verici-İhmalkâr	166	42,6	42,0	23,0	63,0	5,9	322,5		
	Otoriter	148	42,9	42,0	17,0	76,0	7,6	319,1		
	İzin verici-	175	41,4	41,0	30,0	61,0	5,6	283,3		
Duyuşsal Duyarlık	Demokratik	124	49,1	48,5	22,0	72,0	8,7	307,9	0,3	0,952
	İzin Verici-İhmalkâr	166	49,2	49,0	19,0	113,0	10,4	304,8		
	Otoriter	148	49,4	48,5	29,0	71,0	8,5	313,7		
	İzin verici-Müsamahakâr	175	49,2	48,0	28,0	110,0	9,9	302,8		
Duyuşsal Kontrol	Demokratik	124	43,7	44,0	29,0	73,0	6,5	315,9	2	0,581
	İzin Verici-İhmalkâr	166	42,7	42,0	27,0	61,0	6,4	291,5		
	Otoriter	148	43,1	43,0	25,0	77,0	6,7	307,2		
	İzin verici-	175	43,2	43,0	20,0	58,0	6,4	315,2		
Sosyal Anlatım	Demokratik	124	46,8	46,0	27,0	68,0	7,8	296,8	6,2	0,103
	İzin Verici-İhmalkâr	166	46,0	46,0	19,0	69,0	8,5	283,6		
	Otoriter	148	49,0	48,5	23,0	107,0	11,4	328,2		
	İzin verici-Müsamahakâr	175	48,1	48,0	27,0	91,0	9,1	318,5		
Sosyal Duyarlık	Demokratik	124	48,1	48,0	32,0	66,0	7,4	300,0	2,8	0,427
	İzin Verici-İhmalkâr	166	48,7	49,0	25,0	69,0	7,7	317,7		
	Otoriter	148	48,7	49,0	30,0	67,0	7,3	318,9		
	İzin verici-Müsamahakâr	175	47,7	47,0	28,0	68,0	7,4	291,7		
Sosyal Kontrol	Demokratik	124	47,7	47,0	31,0	70,0	7,9	309,9	4,1	0,251
	İzin Verici-İhmalkâr	166	47,9	48,0	29,0	75,0	8,2	317,3		
	Otoriter	148	48,5	47,0	33,0	122,0	9,9	319,4		
	İzin verici-Müsamahakâr	175	46,5	47,0	29,0	81,0	7,6	284,7		
Toplam	Demokratik	124	277,5	280,0	221,	341,0	22,0	309,4	2,2	0,531
	İzin Verici-İhmalkâr	166	277,2	276,5	209,	384,0	24,8	300,9		
	Otoriter	148	281,6	276,5	215,	355,0	27,7	324,1		
	İzin verici-Müsamahakâr	175	276,0	277,0	179,0	345,0	24,8	296,6		

Tablo 6'ya göre, ergenlerin Anne Baba Tutum Ölçeği ve Sosyal Beceri Envanteri puanları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Buna göre ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı söylenebilir. Sosyal beceri toplam puanı açısından bakıldığında, en yüksek puanı alan ergenlerin anne babasını otoriter olarak algılayan ergenlerin, en düşük puanı ise anne babalarını izin verici-müşamahakâr olarak algılayan ergenlerin aldığı görülmektedir. Anne babalar, çocuk büyüdükçe davranışlarını denetleyebileceğine, daha bilinçli ve daha kasıtlı davrandığına inanmaktadırlar. Bu nedenle çocuğu davranışlarından sorumlu tutup çocuğa davranışından dolayı baskı uygulayabilmekte ve itici davranabilmektedirler (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2011). Aşırı hoşgörülü tutum, ergenlerin sorumsuz davranışlar içerisinde olmalarına neden olurken otoriter anne baba tutumu, ergenlerin sosyal ve duygusal ilişkilerini daha kontrollü olmalarını sağlayabilir, planlı ve düşünerek hareket etmelerinde etkili olabilir.

Parish ve Parish (1991), 356 lise öğrencisi yaptıkları çalışmada, benlik kavramı ve sosyal becerilerle sosyal destek sistemi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Özabacı (2006), çalışmasında, çocukların sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Güdük ve Aksoy (2012), farklı eğitim kurumuna devam eden lise 2.sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne baba davranışları ile öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde anlamlı farklılık olduğunu belirlemişlerdir. Ogelman ve arkadaşları (2013), 5-6 yaş çocuğa sahip annelerin otoriter, yetkeci ve izin verici tutumları ile çocuklarının sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu bulmuşlardır. Özkan (2014), anne babasını demokratik ve hoşgörülü olarak algılayan ergenlerin, anne babalarını ihmalkâr ve otoriter olarak algılayanlara göre aile içi ilişkilerde ve önemli kişilerle ilişkilerde doyum, yaşam doyumunu, olumlu duygular puanlarının ve genelde öznel iyi oluş puanlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğunu belirlemiştir. Pasternak ve Guy (2015), 8-12 yaşlarında 129 çocuk ve 99 anne ile yaptıkları çalışmada ailevi disiplin stiline öğrenme motivasyonu ve sosyal beceriler arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bu bulgular ise, araştırma bulgularına göre farklılık göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çocuklar ilk sosyal becerilerini, ilişkide buldukları anne baba veya yetişkinlerden öğrenmektedirler. Daha sonra kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinlerle etkileşim sonucu sosyal beceriler oluşmaya başlamaktadır. Sevgisini gösteren ve sosyal tepkiler veren ebeveynlerin çocuklarının, hayatı daha olumlu algılayıp diğer insanlara kurulan ilişkileri bir ödül olarak algıladıkları belirlenmiştir (Özabacı, 2006).

Bu çalışmada, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının, sınıf düzeyi değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmediği, cinsiyet değişkeninden ise anlamlı ölçüde etkilendiği ve kız ergenlerin, erkeklere göre anne babalarını daha demokratik olarak algıları belirlenmiştir. Sosyal Beceri Envanteri puanları incelendiğinde, kız ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları iletebilme becerisinin erkeklerden daha iyi olduğu belirlenmiştir. Yine, 9.sınıf ergenlerin sözel olmayan duyuşsal mesajları anlama ve yorumlama becerisi ile diğerlerinin sözel iletişimlerini yorumlama becerisinin üst sınıflardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Genel olarak, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sosyal yeterlikleri geliştirmeye yönelik çalışmalar ile sosyal beceriler ve ilişkilerdeki sosyal yeterliklerin kalitesi artırılabilir. Bireyler, daha çok en yakın çevresini oluşturan anne

baba, akranlar, öğretmenler ve psikolojik danışmanlar ile sosyal etkileşimde bulunmaktadır. Ergenlerin sosyal beceri düzeylerinin gelişmesinde tüm bu unsurların etkili olacağı bir gerçektir. Bu nedenle, ergenlerde sosyal beceri düzeyinin olumlu yönde gelişmesi için hem ergenlerin hem de anne baba, öğretmen ve psikolojik danışmanların psikolojik sağlık ve başarı için sosyal becerilerin önemi konusunda bilinçlendirilmesi önerilebilir. Öğrencilerin sosyal becerilerini artırıcı programlar düzenlenebilir, kendini ifade edebileceği sosyal etkinliklere katılımları için yönlendirme yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, S. (2011). 9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Avşar, A.H.(2013). Ergen bireylerde sosyal beceri düzeyinin kardeşli ve tek çocuk olma açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Attili, G., Vermigli, P. ve Roazzi, A. (2011). Rearing styles, parents' attachment mental state, and children's social abilities the link to peer acceptance. Child Development Research, Artikel ID 267186.
- Bacanlı, H. (1999). Sosyal Beceri Eğitimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2012). Sosyal Beceri Eğitimi (4.baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Balyan, M., Yerlikaya Balyan, K., Kiremitçi, O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz yeterlik düzeylerine etkileri, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2012; 14 (2): 196-201
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2011). Anne Baba Eğitimi, Ankara: Eğiten Kitap.
- Çivitçi, A., & Çivitçi, N. (2009). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal beceri ve mantıkdışı inançlar. İlköğretim Online, 8(2).
- Damarlı, Ö. (2006). Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin ta-baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2003). Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9: 501-522.
- Ersoy, E. (2013). Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eylen Özyurt, B. (2007). Gelişim konularına genel bakış. İçinde A. Kaya (Ed.) Eğitim Psikolojisi, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gökçe, F. (2013). 5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güdük, A. H., Aksoy, A. B. (2012). Farklı eğitim programlarına devam eden lise II.sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne-baba davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yalova Sosyal Bilimler dergisi, 3, 47-62.
- Güngör Aytar, A. ve Kaytez, N. (2014). Ailede iletişim ve çocuk üzerindeki etkileri. İçinde A. Güngör (Ed.), Etkili İletişim, Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Findlay, L. C., Girardi, A. & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior and social understanding in early childhood, *Early Childhood Research Quarterly*, 21: 347-359.
- Hamarta, E. (2000). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin özlük nitelikleri açısından incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hilooğlu, S., ve Cenkseven-Önder, F. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde zorbalığı yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumunun rolü. *İlköğretim Online*, 9(3).
- Kırımoğlu, H., Parlak, N., Dereceli, Ç. ve Kepoğlu, A. (2008). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin spora katılım düzeylerine göre incelenmesi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 147-154.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Maccoby, E., & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. P. H. Hetherington içinde, *Handbook of child psychology* (s. 1-101). New York: Wiley.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z., & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*, (29).
- Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 163-179.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H.,
- Karayol, S. (2014). Sosyal beceri eğitici eğitim programının etkililiği, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), Mayıs 2014. [Erişim: file:///C:/Users/pc30/Downloads/15-145-1-PB.pdf].
- Keçialan, R. (2013), Ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kocabaş E, Akkök F. (2007). Uluslararası Bakolarya ve Normal liseye devam eden öğrencilerin aile içi iletişimleri sosyal becerilerinin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt: III Sayı:27

- Kocayörük, E. (2010). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4(33), 37-45
- Özçep, C. (2007). İlköğretimde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerini çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, İ. (2014). Ergenlerde anne baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parish, T. S. & Parish. J. G. (1991). The effects of family configuration and support system failures during childhood and adolescence on collage students, self concept and social skills, *Adolescence*, 26(102), 441-447.
- Pasternak, R. & Guy, A. (2015). The effect of parental discipline stly on mothers' perceptions of social skills and learning motivation, *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 6(2), 108-121.
- Samancı, O. ve Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2): 573-590.
- Santrock, J. W. (2005). *Adolescence*. Boston: McGraw-Hill.
- Schneider, B. H. (1993). *Children's social competence in context: The contributions of family, school and culture (Vol. 26)*. Psychology Press.
- Seven, S. (2010). Saldırganlık Eğilimi Ölçeği'nin Türk çocuklarına uyarlanması, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* (1), 75-84.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-19.
- Süt, M. A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma düzeylerine göre sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şentürk, S.S.(2010).Liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri bağlamında değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topuksal, D. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzamaz, U. F. (2000). Ergenlerde Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6).
- Ünsal, F. Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaprak, B. (2007). İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analizleriyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir

uygulama. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yavuzer, H., Köknel, Ö., Kulaksızoğlu, A., Ayhan, H., Dodurgalı, A., ve Ekşi, H. (2011). Yaygın Anne Baba Tutumları. H. Yavuzer içinde, *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları* (s. 13-39). İstanbul: Timaş yayınları.

Yener, P. (2014). Okul öncesi eğitim alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2000). Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, G. (1998). Sosyal beceri envanterinin Türkçeye uyarlanması geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, II(9), 39-48.

Yüksel, G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri*, Ankara: Asil Yayıncılık.